

ԵՐԵՎԱՆԻ ԶԱՐԳԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԿԱՆԱԳՐԱԿԱՆ ԿՐԹՆԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ

Գ. ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ, 6 ՅՈՒԼԻՍ 1913

ԹԻ 19

Ս. ԱՆՆԱԿ ԵՒ Ս. ՄԵՍՐՈՊ

Այս Հինգշաբթի ամէն տարիներէ ա՛լ աւելի խանդավառ կատարեցինք մեր յաւելած պանծալի երկու մեծ սուրբերուն աօնը, վասն զի անոնց Գրի գիւտի հրաշագործութեան 1500 ամեակը անգամ մը ևս կատարել յանձնարարուած է Վեհ. Հայրապետի օրհնածիր Կանդակով: Այս առթիւ մէջ այլոց Ամեն. Օրմանեան Ս. Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյն մէջ իր փնտուռած քամոզներէն մին խօսեցաւ, և զանոնք փառաւորեց՝ անոնց անուան ու գործին մեծախաղաղութեանը պատշաճ յարգանքով:

Արգարեւ ամբողջ Հայութենէն փառք և պատիւ այդ զոյգ անմահն հանձարներու, որոնց աստուածածայնօրէն հանդիպումէն ու գիրկընդիտանումէն ծնաւ անզուգական հրաշքը՝ հրա՛շք մը՝ որ Ազգին դաշտութեան խորխոր կազմեց, հրա՛շք մը՝ որ ամէն քաղաքականութիւն զերազանցեց, այս, հրա՛շք մը՝ որ թագաւորներու և յանձարներու գերը կատարեց վասնզրուած Ազգ մը փրկելու և ամբայնելու համար:

Մեզի համար ս՛րշափ շտհեկանութիւն ունի Հայ գրականութեան բարձունքէն դիտելու քաղաքակրթական վեհ կրօնին, փիլիսոփայութեան, և դիտութեան այ պիտի ըսենք, դիւթական հորիզանները,

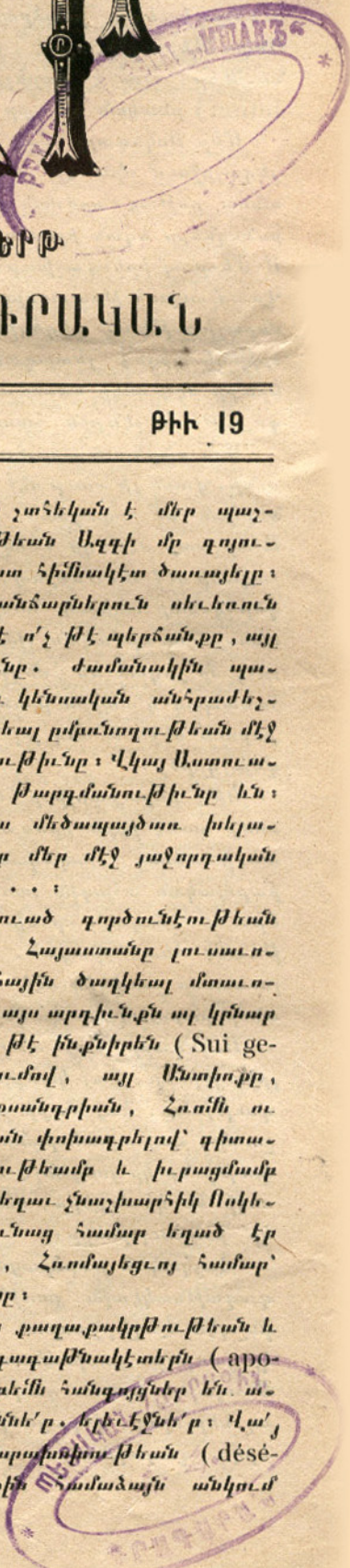
նոյնչափ և աւելի շտհեկան է մեր պաշտելի գրականութեան Ազգի մը զոյութեան իջը հաստատ հիմնակէս ծառայելը:

Մեր սուրբ հանձարներուն սեւեռուն նոպատակը եղած է ս՛չ թէ պերճանքը, այլ անհրաժեշտութիւնը. ժամանակին պահանջներուն այդ կենսական անհրաժեշտութեան կատարել ըմբռնողութեան մէջ չէ՞ անոնց բարձրութիւնը: Վկայ Աստուածաշնչի թագուհի թարգմանութիւնը ևն:

Իցի՛ւ թէ այս մեծապայծառ խելամուտութիւնը կենար մեր մէջ յաջորդական չըջաններուն ևս. . . :

Անոնց համոզուած գործունէութեան մեկնակէտը եղաւ Հայաստանը լուսաւորել համերաշխարհային ծաղկեալ մտաւորականութեամբ, այս արդիւնքն ալ կրնար ձեռք բերուիլ ոչ թէ ինքնիրեն (Sui generis) զարգացումով, այլ Անտիոքը, Եգեթիան, Ազերբայճիան, Հռոմն ու Աթէնքը Հայաստան փոխադրելով՝ գիտակից քնտրողականութեամբ և իւրացմամբ իսկ: Հասակէտը եղաւ Հնախարհիկ Ոսկեգարբ, ինչ որ Յունաց համար եղած էր Պէրիկլէսի գարբ, Հռոմայեցոյ համար՝ Օգոստոսեան գարբ:

Ազգերը իրենց քաղաքակրթութեան և գրականութեան գաղաթնակէտերն (apogées) ունին, երբեմն հանդգցներ ևն անոնք, հանդրուսնե՛ր, երեւէջնե՛ր: Վա՛յ այն ազգին որ չարտաքրթութեան (désévolution) օրէնքին համաձայն անկում

ուներնայլ է ետք բարձրացում չունենար : Անկումներու պէտք է յաջորդեն կանգնումներ , այս է բարեշրջութեան (evolution) բնական օրէնքը :

Մեր Ոսկեդարը այս տեսակէտով մեծ յեղաշրջում մըն էր մեզի համար . այդ աննա ընթաց չարժման լծակը անխնայ վեր բանողները եղան իրաւամբ Ս . Սահակ և Ս . Մեսրոպ իրենց աշխարհական արձակիցով , Վառձապուն թագաւորով . այսպէս համերաշխութեան գեղեցիկ ու գերազոյն օրինակ տալով յետագայ սիրունդներու : Երեքը մէկ ոսկի եռոտանին եղան Ազգին գոյութեան շէնքին հաստատութեան :

Այս անցեալը անբացատրելի հմայք մը ունի . վասն զի անոր մէջ կը տեսնենք մեր ներկան ու ապագան . թէև Ս . Սահակ Աշտիշատի մէջ կը հանգչի այժմ , եւ Օշականի մէջ Ս . Մեսրոպ , որուն խնկարոյր գերեզմանը անձամբ համբուրած եմ . բայց անոնք յաւերժական յինելութիւն (devenir) մը եղած են մեզի համար . այս' , հանապազ կ'սպրին իրենց հրաշալի գործքերուն մէջ , և մեզ ալ կը դրդեն յաւագոյն գործի :

Եթէ իւրաքանչիւր եկեղեցական գանոնք առնէ իրիւ իրեն մտատիպար և հետեւի անոնց , հոգեկան , իմացական ու բարոյական աճագին յառաջդիմութիւն մը երեւան կուգայ , որ նիւթական յաջողութեանց հետ միացած , առաքինութեան լուսաւոր շաւիղին մէջ կը պահէ Ազգը և անոր բարոյականը կը զօրացնէ :

Ոսկեդարը Հայ անվկանդ նկարագրի լրջութիւնը , Հայ կամքի կորովն ու առուգութիւնը , Հայ մտքի լուսագեղ ճաճանչումը , Հայ տրամաբանութեան ընդունակութիւնը կը ցուցանչէ ոսկեդրուագ . հոն ոսկի' են կեանքերը , ոսկի' գրիչները , ոսկի' խորհուրդները :

Հայկական բարձրացման այս առաջին գագաթնակէտին յաւիճք մեր աչքերը , ինչպէս Վաղարշապատ այցելած ատեննիս կը յառինք յաւիտենապէս շուշանափայլ Մասիսին . երկու գագաթներ , երկուքն ալ ներշնչող , վերացնող : Ո՛ւր էր թէ այս երկու գագաթներուն մէջ օրօրուող Ազ-

գը , բարձրացման ուրիշ գագաթներ ևս ուներնար :

Մենք անկում չենք ուզեր այլ եւս , ինչպէս յիշեցինք վերը , քանի որ Ասիոյ մէջ յառաջացեալ քաղաքակրթութեան մը սահմիւրաններ , դրօշակիրներ կը հռչակենք ինքզինքնիս . սակայն և այնպէս , արդեամբ ըլլալու ենք առողջ քաղաքակրթութեան քարոզներ և լուսաւորութեան փարոսներ :

Ա՛հ , Ոսկեդարը Հայկականութիւնն է (arménisme) հայագիտութիւնն (arménologie) է , որ կը տեէ յրնթացս ժամանակաց . իրեն հետ կը տեսնեն ու պիտի տեսնեն զարուց ի գարս' երիցս երանեալ Մեծ Սուրբերը : Պաշտանք անանց ոսկի յիշատակին :

ՏԻՐԱՅՐ Ծ . ՎԱՐԴ .

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Քահանայէ մը խմբագրուած թերթի մը մէջ պէտք է խոտտովանիլ թէ շատ դիրքին բան չէ Քահանայական Միութեան վրայ խօսիլ և ազատօրէն ներկայացնել մեր գիտողութիւնները : Սակայն ճշմարտութեան սէրը և մեր կրօնական-ազգային վիճակին բարելաւման եռանդը , մեզի պիտի չարգիլէ բսելէ ինչ որ կը մտածենք այս Միութեան վրայ , որ կրնայ շատ օգտակար և նոյն իսկ բարերար դեր մը կատարել , եթէ իր նպատակին բարձրութեան համապատասխան գործունէութիւն մը ուներնայ : Տաճարի խմբագրութիւնն ալ իր աշխարհական մէկ գործակցին կարծիքի ազատութիւնը յարգելու պիտի յօժարի :

Քահանայական Միութեան գաղտնիարը նոր բան մը չէ : 1908 ի Յուլիական օրերուն խանդավառութեան մէջ , երբ ամէն դատակարր կը կազմակերպուէր , շատ մը արհեստաւորներ խմբակցութիւններ կը կազմէին , երբ զանազան գաղափարներու հետևողներ կը համախոսուէին , եկեղե-